GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŬ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḌI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe șése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România și străinătate:
Pe anŭ 40 fr., pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 francĭ.

ANULŬ XLVIII.

SĔ PRENUMERĂ:
la poște, la librării și pe la dd. corespondențĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 241. *Mercurĭ 30 Octomvre (11 Noemvre).* **1885.**

Brașovŭ, 29 Octomvre 1885.

Din Sofia sosesce scirea, că la granița Bulgariei s'au și întêmplatŭ micĭ lovirĭ între anteposturile bulgare și sêrbe. Bulgarii credŭ că Sêrbii caută cu totadinsulŭ prilegiulŭ d'a năvăli cu armata lorŭ pe pămêntŭ bulgărescŭ.

Intr'aceea speranța întrunŭ resultatŭ pacinicŭ și mulțumitorŭ alŭ lucrărilorŭ conferenței din Constantinopolŭ se micșoréză pe ḍi ce merge. Stăruințelorŭ înaltei Pórte, carĭ au fostŭ sprijinite de Germania, este a se mulțumi, că marile puterĭ au acceptatŭ în cele din urmă în principiu oportunitatea restituirei stărei de mai înainte în Rumelia orientală. Mai multŭ de atât, se asigură, nu s'a putut dobêndi. Punerea în praxă a principiului respectărei tractatului întîmpină greutățĭ fórte marĭ, din causă mai alesŭ, că cabinetulŭ anglesŭ nu se unesce nicĭdecum cu părerile cabinetelorŭ celorŭ trei împĕrății și nu aprobă nicidecum mijlócele, ce le propunŭ aceste cu privire la esecutarsa decisiunilorŭ conferenții.

În fața acestei situațiunĭ amenințătóre este de cea mai mare importanță a cunósce părerile, de carĭ se conducŭ maioritățile parlamentare de dincóce și de dincolo de Laita în ceea ce privesce politica esterióră a monarchiei.

Din nenorocire dualismulŭ, pe basa căruia este aḍĭ organisată monarchiă se manifesta printr'o deosebire de vederĭ eclatantă nu numai pe têrêmulŭ politicei interióre, ci și pe acela alŭ politicei esterióre a monarchiei.

Tocmai acum ni se oferă ocasiunea d'a cunósce din discusiunile în sînulŭ celorŭ două delegațiunĭ direcțiunea ideilorŭ, și din ceea ce s'a vorbitŭ până acum asupra politicei comitelui Kalnoky, putemŭ sĕ o distingemŭ destulŭ de bine.

Inainte de tóte se esprimă în raportulŭ comisiunei pentru afacerile esterne a delegațiunei ungare spiritulŭ politicei dominante maghiare. Maghiarilorŭ nu le place intimitatea cu Rusia, ceea ce dorescŭ ei este, ca politica orientală a monarchiei sĕ fiă și pe viitorŭ dependentă de Germania și sĕ conserve tendința ei pronunțată antiruséscă. In consecință ei se declară în favórea Sêrbiei, în presupunerea că cu ajutorulŭ acestui micŭ statŭ, protegiatŭ din partea Austro-Ungariei, se va puté mai ușorŭ împedeca constituirea unei marĭ Bulgarii.

Pre când în delegațiunea ungară numai curentulŭ de idei maghiarŭ se póte manifestă, se observă în delegațiunea austriacă mai multe curenturĭ. Aicĭ sunt Nemțiĭ austriacĭ. Aceștia consêmtŭ cu Maghiarii în punctulŭ esențialŭ alŭ alipirei nestrămutate de Germania; de Rușĭ nu se temŭ așa de tare ca Maghiarii, dér pârtinescŭ politica d'a combate influința rusésca în peninsula balcanică.

După Nemțĭ vinŭ Cehii, Polonii si conservativii de diferite nuanțe. Vederile acestorŭ partide se unescŭ numai într'unŭ singurŭ punctŭ și acesta este: nisuința d'a emancipa Austria de sub tutela Germaniei și d'a paralisa astfelŭ neajunsele create de dualismŭ politicei esterióre a monarchiei. Presiunea Germaniei, ce se raḍimă în amicii ei dualiștĭ, împiedecă acțiunea liberă a monarchiei în Orientŭ, fĭ légă mânile comitelui Kalnoky. De aceea maioritatea din Reichsrath pârtinesce politica bunei înțelegerĭ cu Rusia, ca sĕ scape Austria de sub presiunea Germană.

Cehii în specialŭ s'au declaratŭ în favórea unirei Bulgarilorŭ și în contra sprijinirei pretensiunilorŭ Sêrbiei. D-r. Rieger a datŭ espresiune în vorbirea sa din delegațiunĭ acestorŭ vederĭ, esprimându-șĭ deplina s'a mulțămire cu politica comitelui Kalnoky.

E o urmare naturală, ca tocmai ceea ce mulțămesce pe Rieger în procederea comitelui Kalnoky, sĕ nemulțăméscă pe Maghiari, carĭ vĕdŭ cu îngrijire, că politica dualistă-germanofilă de pân'acum a începutŭ a fi inlocuită de-o direcțiune federalistă-slavofilă.

De aceea comisiunea pentru afacerile esterne a delegațiunei ungare esprimă de astădată încrederea ei numai față cu persóna, nu și față cu direcțiunea politicei comitelui Kalnoky.

UNIREA BULGARILORŬ.

Telegramele cele mai nouĕ:

Constantinopolŭ, 7 Noemvre. Tocmai începe *a doua ședință a conferinții*, în care Turcia are sĕ-șĭ preciseze dorințele sale în modulŭ următorŭ: 1. *Conferința sĕ provóce pe prințulŭ Bulgariei a evacua Rumelia.* 2. Opunêndu-se Bulgaria, *Turciei sĕ i se recunóscă dreptulŭ d'a intra în ea.* 3. *Defileurile* Balcanilorŭ *sĕ se ocupe de trupe turcescĭ.* 4. *Plătirea tributului sĕ se garanteze.*

Sofia, 7 Noemvre. *Caravelov* a plecatŭ la Filipopolŭ fiindŭ chematŭ de prințulŭ. Chemarea se atribue scirilorŭ contraḍicĕtóre ce au sositŭ aḍĭ din Constantinopolŭ despre resultatulŭ conferinței. *Deschiderea ostilitățilorŭ între Serbia și Bulgaria e posibilă*, căcĭ în cercurile politice nu se crede, că opera conferinței, orĭcare ar fi ea, va duce la țintă. *Serbia a revocatŭ aḍĭ pe fostulŭ secretarŭ alŭ consulatului sêrbescŭ*, care în anulŭ trecutŭ după revocarea agentului diplomaticŭ, rĕmăsese în Sofia cu consimțĕmêntulŭ guvernului bulgarŭ.

Belgradŭ, 8 Noamvre. *Mĕsura luată de împĕratulŭ rusescŭ în contra prințului Bulgariei* se consideră în cercurile oficiale de aci, ca o dovadă, *că Rusia nu doresce în faptă și sincerŭ restabilirea statului quo ante*. Cei de aicĭ vĕdŭ în procederea Rusiei numai *o trăsătură de șahŭ în contra Angliei* și intențiunea, cu tóte silințele ce și le dă ca sĕ apară mai corectă decâtŭ tóte celelalte puterĭ, d'a face pe acéstă cale indirectă *sĕ naufragieze conferința*, împingêndŭ lucrurile la estremŭ. Se crede, că Rusia cu acéstă mĕsură, care va avé ca urmare naturală cererea d'a se detrona prințulŭ Alexandru, urmăresce scopulŭ d'a se substitui Turciei în Bulgaria în considerațiunea jertfelorŭ aduse pentru ea și d'a interveni în Bulgaria. Aci se consideră ca cea mai practică resolvare a cestiunei *restabilirea statului quo ante purŭ și simplu* și atuncĭ Serbia nu va mai cere nicĭ o compensație.

Filipopolŭ, 8 Noemvre. Se crede, că după sosirea ui *Caravelov* va sosi aci în curêndŭ și ministrulŭ de esterne *Țanov*. Intêlnirea membrilorŭ guvernului aci pare a arĕta, că s'a alesŭ Filipopolulŭ ca centru, că dacă e posibilŭ după terminarea conferinței *sĕ încépă tractărĭ cu Pórta* pentru a ajunge la o înțelegere, fără ca opera conferenței sĕ se distrugă.

Petersburgŭ, 8 Noemvre. „Monitorulŭ guvernului“ publică o corespondență din Sofia, în care se spune *că poporulŭ bulgarŭ a fostŭ indusŭ în eróre, credêndŭ că revolta din Filipopolŭ s'a făcutŭ la dorința Rusiei.* Prințulŭ ar fi declaratŭ înaintea frontului unui regimentŭ, că ḍiua, în care armata națională s'o vaḍă sub comanda esclusivă a oficerilorŭ bulgarĭ, o consideră ca pe *cea mai fericită din viéța sa.* Cu acéstă ocasiune *prințulŭ bulgarŭ s'ar fi esprimatŭ cu dispreță despre oficerii rușĭ.*— Ordinulŭ Împĕratului Rusiei, prin care *prințulŭ Alexandru se esclude din armata rusă*, e datŭ din Gacina și este în traducere fidelă următorulŭ: »Alteța Sa locot. generalŭ prințulŭ Alexandru Bulgarsky se *esclude* din listele armatei rusescĭ. Alŭ 13-lea batalionŭ de vênătorĭ A. S. prințulŭ Alexandru Bulgarszky va purta de aci înainte numai numele batalionulŭ 13 de vênătorĭ.“ Mai ofensatorŭ nici că nu s'ar fi pututŭ compune. In asemenea casurĭ, se întrebuințéză espresiunea »ștersŭ din liste,« „conceiatŭ“ séu o formă mai dulce; »esclusŭ din liste« este celŭ mai tare cuvêntŭ ce s'a întrebuințatŭ vr'odată în unŭ asemenea casŭ.

Maghiarii și politica esterióră a monarchiei.

Comisiunea pentru afacerile esterióre a delegațiunei ungare și-a publicatŭ raportulŭ sĕu pentru 1886. »Credemŭ“ — ḍice comisiunea în acestŭ raportŭ — „că avemŭ motive, d'a ne încrede în bunăvoința, dibăcia și energia ministrului«; totodată însĕ declară că nu póte sĕ-șĭ facă o judecată temeinică asupra politicei oficiului de esterne, care judecată sĕ o recomande și delegațiunei. Cu alte cuvinte comisiunea delegațiunei se încrede în persóna comitelui Kalnoky, dér nu se póte încrede în politica lui orientală, pentru că nu-o cunósce. Oficioșii ungurĭ constată deosebirea ce esistă între raportulŭ din anulŭ acesta și celŭ din anulŭ trecutŭ, în care a fostŭ lăudată nu numai bunăvoința și dibăcia, ci și *buna direcțiune* a politicei comitelui Kalnoky.

Mai departe raportulŭ, vorbindŭ de relațiunile monarchiei cu Rusia și cu Germania, aprobă declararea ministrului, după care între monarchia austro-ungară și *Rusia* esistă *bune relațiuni*. Acésta, ḍice raportulŭ, e »dorința nóstră a tuturorŭ« dér numai „pe lângă apĕrarea proprielorŭ nóstre interese“ și numai „pe basa tractatelorŭ internaționale«, cum a ḍisŭ ministrulŭ, „rĕmâindŭ ca și mai înainte totŭ *amiciția cu Germania basa politicei esterióre austro-ungare.* — Comisiunea delegațiunei ungare a credutŭ de lipsă a accentuă în deosebĭ legătura cu Germania, pe care ministrulŭ în espunerea sa n'a fostŭ deosebit'o de legătura amicabilă cu Rusia. Cu alte cuvinte Ungurii dorescŭ alianța **intimă** cu Germania, nu dorescŭ însĕ intimitatea cu Rusia. Basa politicei lorŭ este și rĕmâne amiciția cu d. de Bismark.

Acéstă accentuare deosebită indică temerea ce o au Ungurii, ca nu cumva comitele Kalnoky sĕ se emanaipeze de sub tutela lui Bismark și sĕ se apropie prea multŭ de Rusia.

Câtŭ pentru evenimentele din Rumelia orientală comisiunea delegațiunei ungare »se învoiesce“ d'a se restabili status quo ante pe cale pacĭnică, ér décă acésta n'ar fi cu putință, atuncĭ ea consideră numai pe **Turcia** ca îndreptățită d'a interveni cu eschiderea orĭ cărei alte puterĭ. Părerea comisiunei mai este ca în orĭce casŭ ordinea legală sĕ fiă restabilită în peninsula balcanică »așa ca dorințele celorŭ ce au turburat'o *sĕ nu fiă mai multŭ considerate decâtŭ dorințele acelora*, cari pân'acum au respectatŭ în modŭ lealŭ tractatulŭ de Berlinŭ.«

DIN DELEGAȚIUNEA AUSTRIACĂ.

In Ședința dela 7 Noemvre n. a comisiunei bugetare, ministrulŭ de esterne *Kalnoky* a înfățișatŭ în trăsurĭ generale situațiunea actuală în Orientŭ.

Mai ântêiu accentuéză din nou, că *relațiunile* monarchiei *cu statele vecine* suntŭ deplinŭ *satisfăcĕtóre*, că *alianța* cu *Germania nu s'a schimbatŭ* de locŭ și că *relațiunile* cu ea suntŭ *cele mai bune. Raportulŭ* cu *Rusia* încă este *fórte amicalŭ* și plinŭ de încredere. *Insemnătatea întrevederii* zace în aceea, că *cei trei monarchĭ suntŭ hotărîțĭ a urma politica de pace* și a căuta sĕ se resolve în acestŭ sensŭ tóte cestiunile ce s'arŭ nasce. Cu *Italia* încă suntŭ raporturile nóstre *fórte amicale și ea se află în deplinŭ acordŭ cu noi în privința ultimelorŭ evenimente din peninsula balcanică.*

Cu privire la *evenimentele din Orientŭ, ne aflămŭ într'unŭ momentŭ, când în fiecare ḍi s'arŭ puté ivi incidente*, care arŭ puté influința séu schimba situațiunea. Cu privire la evenimentele din Filipopolŭ, dela începutŭ amŭ fostŭ în clarŭ despre aceea, că dacă o călcare a unui tractatŭ ar puté sgudui starea pacĭnică a multorŭ țĕrĭ, generalisarea acestui principiu ar trebui sĕ aibă ca urmare o anarchiă în peninsula balcanică. Dacă nu ne amŭ fi pusŭ pe acéstă basă, ne-arŭ fi rĕmasŭ deschisă

oumai calea d'a recunósce faptulŭ şi d'a încerca sĕ creămŭ pe acéstă basă o nouă stare de lucrurĭ. Dar s'a arătatŭ imediatŭ, că statele balcanice nu suferŭ mărirea Bulgariei. După 48 de óre dela unire, *Serbia* fórte agitată a decretatŭ mobilisarea armatei sale. In *Grecia* isbucnì o agitaţiune totŭ aşa de violentă, care continuă şi acum. Din partea *României* s'a datŭ espresiune celorŭ mai serióse îngrijirĭ, şi chiarŭ şi în *provinciele turcescĭ* şi între Mohamedanĭ s'a ivitŭ unŭ simţĕmêntŭ adâncŭ de nelinişte, din care causă au alergatŭ bucurosŭ la apelulŭ guvernului d'a lua armele. Prin urmare, lăsându-se cursŭ liberŭ unirii, ar urma o *luptă a tuturorŭ în contra tuturorŭ*, care ar fi fatală şi pentru esistenţa Turciei. Prin urmare ne-amŭ pusŭ pe basa tractatului din Berlinŭ, căcĭ o întindere a mişcării revoluţionare în Macedonia, ar periclita interesele Greciei şi o interven ţiune turcéscă ar duce la luptă. Acéstă îngrijire însĕ s'a înlăturatŭ.

Serbia — ḑice Kalnoky — *pentru care simpatiele nóstre suntŭ fórte călduróse*, până aḑi *procede fórte correctŭ*, aşteptândŭ restabilirea *statului quo*. In acestŭ casŭ *regele imediatŭ ar demobilisa armata.* Alipirea Serbiei de Austro-Ungaria a facutŭ ca atitudinea nóstră faţă cu Serbia sĕ fiă fórte amicală şi bucurosŭ îi stămŭ orĭcândŭ în ajutorŭ cu sfatulŭ.

Ce privesce desvoltarea mai departe a evenimentelorŭ în peninsula balcanică, ministrulŭ nu póte în acestŭ momentŭ sĕ intre în vorbă. *Ţinta nóstră rĕmâne înlăturarea greutăţilorŭ pe basă legală şi pe cale pacînică*, nu prin mĕsurĭ de forţă.

La interpelarea ce'i s'a făcutŭ cu privire la *raporturile comerciale cu România*, ministrulŭ *Kalnoky* rĕspunse, că tractatulŭ de comerciu cu România s'a denunţatŭ la 1 Iuniu a. c. de amêndouĕ statele. Tractatulŭ espiră la 1 Iuniu 1886. Pregătirile pentru nouĕle tractĕrĭ se urmézĕ deja de amêndoi miniştri de comerţŭ, ca în comunŭ sĕ stabiléscă principiele şi instrucţiunile amĕnunţite, ce vorŭ servi ca basă nouĕlorŭ tractărĭ. Numa atuncĭ se vorŭ începe tractările cu statulŭ vecinŭ. Ministrulŭ va stărui câtŭ va puté sĕ apĕre la reînoirea tractatului, interesele monarchiei.

Delegatulŭ *Latour* propune sĕ se ataşeze pe lângă agenţii nostri diplomaticĭ în Orientŭ oficerĭ capabilĭ, cu însărcinarea sĕ supravegheze strictŭ tóte mişcările militare.

Ministrulŭ *Kalnoky*, rĕspunḑêndŭ delegatului Demel, ḑice, că *problema politicei austriace* este d'a ţiné echilibrulŭ la Balcanĭ, deşi rĕmâne întrebarea, că óre acestŭ echilibru fi-va în totdéuna în interesulŭ europênŭ.

Delegatulŭ Dr. **Rieger** e pe deplinŭ mulţămitŭ cu conducerea actuală a politicei esterne, dér ḑice că nu e în interesulŭ Austriei d'a înlătura simpatiele ce esistă pentru ea în Bulgaria şi speră, că Austria *n'a făcutŭ Serbiei nicĭ o promisiune*, care sĕ o îndreptăţéscă a spera că Austria o va sprijinì. In Bulgaria esistă simpatii pentru Austria şi aceste simpatii arŭ trebui cultivate.

In numĕrulŭ de mâne vomŭ continua cu reproducerea discusiunei şi sperămŭ, că vomŭ afla din foile vieneze ceva mai pe largŭ din cuprinsulŭ interesantului discursŭ alŭ lui Rieger.

SCIRILE ḐILEI.

Ni se comunică, că Tabla regéscă din Tĕrgu-Mureşului a aprobatŭ hotărîrea tribunalului din Turda, prin care *v. protopopulŭ Indolului* e pusŭ în stare de acusă, însĕ cu aceea modificare, că după a sa părere causa sĕ se judece şi pertracteze după §. 174 şi următorii, ér nu după §. 172 punctŭ 2. Acusatulŭ a făcutŭ recursŭ. Viceprotopopulŭ Indolului, pe câtŭ ne aducemŭ aminte, e datŭ în judecată pentru unŭ articulŭ despre nelegala oprire a sĕrbătorilorŭ naţionale, publicatŭ în fóia nóstră în anulŭ trecutŭ.

—0—

O demonstraţiune în contra panslaviştilorŭ s'a făcutŭ în nóptea de 9 Noemvre în **Pojunŭ**. Vr'o sută de studenţĭ ungurĭ s'au dusŭ înaintea locuinţii advocatului panslavistŭ şi conducĕtorului recentei mişcărĭ panslaviste, Vendel **Kutlik**, i-au spartŭ ferestrile şi i-au fluieratŭ, strigatŭ, urlatŭ ş. a. Studenţii s'au depărtatŭ apoi strigândŭ: **Pereat** Kutlik! — Aşa cultură vorŭ sĕ ne dea „Kulturegylet»-urile?

—0—

A mai »pricopsitŭ« ministrulŭ *Trefort* pe preoţii gr. or. Iacobŭ *Adamŭ* şi George *Maiorŭ* cu câte 100 fl. Foile unguresci pe asemenea preoţĭ îĭ numescŭ »popĭ cerşetorĭ.« Respectivii n'au decâtŭ sĕ le desminţă dacă le dă mâna.

—0—

Din **Timişóra** se raportézĕ, că în 8 Octomvre gendarmeria a prinsŭ **banda de hoţĭ Firculescu** ce năvălise din România în numĕrŭ de 11 ómenĭ şi în contra căreia ministrulŭ de interne dase acum câteva lunĭ ordinŭ de urmărire. Bandiţii au împuşcatŭ asupra gendarmilorŭ cu carĭ s'au încĕeratŭ la luptă, fiindŭ uşorŭ rănitĭ mai mulţĭ gendarmĭ şi bandiţĭ. Aceştia au comisŭ în comitatele sudungare numeróse furturĭ îndrăsneţe. S'au aflatŭ în posesiunea lorŭ multe efecte, lucrurĭ de valóre, 15 cai şi mai multe carĕ.

—0—

Intr'unŭ numĕrŭ din septĕmâna trecută alŭ **codiţei** locale se ḑicea **hotărîtŭ**, că *Braşovulŭ trebue sĕ fiă maghiarŭ.* Nicĭ vorbă că o sĕ fiă, când Ţêncălău (Czenkeljl) séu pe romanesce verbalŭ »Subtîmpitulŭ« va întórce Têmpa cu fundu 'n susŭ, ca elŭ sĕ 'şĭ ia numele »Supratîmpitulŭ«.

—0—

Concertŭ. Distinsa pianistă boemă d-şóra *Matilda Husak* va da alŭ doilea concertŭ anunţatŭ mâne, Mercurĭ în 11 Noemvre st. n., cu concursulŭ d-şórei *Maria Schmid* şi a d-lui concertistŭ *M. Krause.* D-şóra Husak va esecuta unŭ şirŭ de piese nou fórte alese din bogatulŭ d-sale repertoriu. Atragemŭ atenţiunea damelorŭ nóstre asupra acestei escelente pianiste, care întru adevĕrŭ merită a fi sprijinită.

Făgăraşŭ, 18 Octomvre st. n. 1885.

Stimate D-le Redactorŭ! In N-rii 221 şi 222 ai preţuitei „Gazete“ a apărutŭ o corespondenţă din Făgăraşŭ subscrisă de „mititelulŭ —n—“ ca reflexiune la cele scrise în Nr. 198 alŭ „Gazetei“, în causa decadinţei bisericilorŭ şi şcólelorŭ române din Făgăraşŭ. La acéstă corespondenţă, în interesulŭ adevĕrului şi alŭ bunei armonii, ce este atâtŭ de doritŭ a se susţiné în biserica nóstră română, voescŭ şi eu a face următórele observărĭ:

D-lŭ corespondentŭ se ocupă în deosebĭ cu biserica şi şcóla română gr. or. din Făgăraşŭ şi arătândŭ că prelaţii şi învĕţătorii şi cu deosebire ultimulŭ învĕţătorŭ, care de present este capelanŭ în Galaţĭ, şi-au împlinitŭ cu atâta zelŭ şi devotamentŭ chemarea lorŭ către biserică şi şcólă, în frase generale ḑice, că amploiaţii românĭ şi cu deosebire cei dela administraţia ar fi causa decăderei şcólei şi a bisericei, ei, carĭ arŭ desconsidera totŭ ce este românescŭ, biserică şi şcólă şi totŭ. Nu voescŭ a lua în apĕrare pe nimenĭ, căcĭ d-nii amploiaţĭ, de vorŭ afla de lipsă, vorŭ sci cum sĕ se apere, — faţă cu nisce invinuirĭ atâtŭ de cutezătóre însĕ d-lŭ —n— sĕ aducă casurĭ speciale, décă scie, spre a-şĭ puté căpĕta rĕspunsulŭ meritatŭ.

D-le —n—, de ce te înhaţĭ de amploiaţii românĭ, ce ai cu ei? Nu fi pătimaşŭ! Vedemŭ, că sub sistemulŭ de aḑi, amploiaţii românĭ în proporţiune suntŭ aşa de rarĭ, ca şi corbii cei albĭ, d-ta însĕ ca după închipuirea d-tale sĕ aparĭ unŭ bunŭ românŭ, nu încapĭ nicĭ de aceştia, însĕ numai te facĭ ridiculŭ înaintea celorŭ ce cunoscŭ adevĕrata stare a lucrurilorŭ.

Ce-i dreptŭ, sĕ aşteptămŭ dela amploiaţii românĭ sĕ facă şi ei ce suntŭ datorĭ către biserica şi şcóla nóstră, ceea ce amŭ vĕḑutŭ că are voe a face orĭ şi care însĕ sĕ nu-i înstrĕinămŭ dela noi, sĕ nu ne depărtămŭ de inteligenţa nóstră... Nu veḑĭ d-le —n— că cele întêmplate în urma sfaturilorŭ d-tale au adusŭ lucrulŭ acolo de bărbaţii mai fruntaşĭ de aicĭ, neguţătorĭ, amploiaţĭ, şi alţĭ inteligenţĭ toţĭ ca unulŭ, nu mai îndrăsnescŭ sĕ cerceteze biserica ca mai înainte, pentru ca sĕ nu mai fiă ca de atâtea orĭ martorĭ la scandale şi certărĭ în biserică.*)

Pretindemŭ dela orĭ-ce Românŭ, sĕ fiă Românŭ adevĕratŭ, sĕ fiă patriotŭ adevĕratŭ, căcĭ acésta este caracteristica Romanului, aşa au fostŭ moşii şi strămoşii noştri. Preotulŭ sĕ fiă preotŭ, amploiatulŭ amploiatŭ, ca sĕ ne putemŭ făli cu elŭ, totŭ aşa şi neguţătorulŭ, economulŭ şi meseriaşulŭ sĕ-şĭ împlinéscă fiecare datoria acolo unde este pusŭ şi apoi nu vomŭ mai avé de-a ne plânge nicĭ de decădinţa bisericelorŭ şi şcólelorŭ române din Făgăraşŭ.

Este vorba de adevĕratele cause ale decadinţei bisericei şi şcólei din Făgăraşŭ şi anume acum despre a celei cu învĕţătorii lăudaţĭ, a celei gr. or. Ca unulŭ care sunt póte celŭ mai competentŭ şi încă de multŭ cunoscŭ pe deplinŭ lucrurile acestei bisericĭ şi şcóle, sciu că dela anulŭ 1846 şi până aḑĭ, adecă de când funcţionézĕ actualulŭ parochŭ, şcóla şi biserica gr. or. de aicĭ escepţionândŭ scurta durată a şcólei „Radu Negru“ totdéuna a fostŭ în decădinţă, biserica şi şcóla n'a avutŭ nimica şi învĕţătorii au fostŭ plătiţĭ ca vai de ei, deşi poporaţiunea a fostŭ póte cu multŭ mai cu dare de mână ca aḑĭ. Dér după cum unŭ grădinarŭ priceputŭ scie sĕ înbogăţéscă şi sĕ înfrumseţeze grădina sa aşa face şi preotulŭ cu biserica şi şcóla sa. Vĕ spunŭ curatulŭ şi obiectivulŭ adevĕrŭ d-le redactorŭ, că dela anulŭ 1846 şi până aḑĭ neavêndŭ parochŭ care sĕ fi fostŭ la înălţimea chiămărei sale aḑĭ suntemŭ cu şcóla şi biserica acolo unde suntem, — resultatulŭ vorbesce, — şi fiţĭ sigurĭ şi fiă încredinţatŭ orĭ şi cine, că până când nu va lua în mână tréba parochiei unŭ preotŭ harnicŭ, care sĕ scie sĕ unéscă şi sĕ foloséscă tóte puterile în interesulŭ şcólei şi alŭ bisericei, vomŭ ajunge şi mai rĕu de cum stămŭ aḑĭ. Când va fi însĕ parochŭ harnicŭ celelalte vorŭ urma de sine, atuncĭ lucrurile se vorŭ îndrepta.

Este adevĕratŭ, că cu deosebire în anulŭ trecutŭ mai mulţĭ inteligenţĭ proprietarĭ şi amploiaţĭ constrâşĭ de împrejurărĭ şi-au datŭ copii şi la şcolĭ streine, — şi sĕ vedemŭ pentru ce? — Sĕ ne ocupămŭ numai de învĕţătorulŭ din urmă de d-lŭ Nicolau Aronŭ, căcĭ sub acesta s'a întêmplatŭ neajunsulŭ. Mai acum trei anĭ şcóla era plină de copii, toţĭ copiii românĭ mergeau la şcóla română, căcĭ d-lŭ Aronŭ atuncĭ în adevĕrŭ şi-a împlinitŭ chemarea, acum doi anĭ a arătatŭ resultate mai slăbuţe, éră în anulŭ trecutŭ de totŭ slabe şi anume:

*) Voimŭ sĕ scimŭ ce felŭ de scandalurĭ şi certe au fostŭ aceste. — Red.

FOILETONŬ.

Căderea lui Michaiu Vitézulŭ

conferinţă ţinută la 18 Octomvre în sala Ateneului de A. D. Xenopolŭ.

(Urmare.)

II.

Mihaiu fu unŭ domnitorŭ rĕsboinicŭ în tótă puterea cuvêntului. De la suirea lui în scaunŭ până la mórtea lui elŭ nu se odihni o singură ḑi liniştitŭ în patulŭ sĕu, şi când chiar corpulŭ sĕu gusta repaosulŭ, mintea lui croia necontenitŭ nouĕ planurĭ de isbândă. In zadarŭ căuta o partidă de boerĭ sĕ mai străvilescă acéstă pornire rĕsboinică a domnului lorŭ; în zadarŭ lupta chiar soţia lui Stanca, rugându-lŭ în genunchĭ sĕ părăsescă cucerirea Transilvaniei, în care instinctulŭ ei de femee îi prevestea nenorocirea. Mihaiu, atrasŭ de puterea fatală a destinului, rĕmâne surdŭ la tóte aceste prevestirĭ şi păşeşte înainte pe calea însemnată lui de sórte.

Pentru a duce însĕ atâtea rĕsbóe, cu Turcii, Tătarii, Moldovenii, Polonii, Ungurii şi Nemţii, trebuia armate. De unde 'şĭ forma Mihaiu Vitézulŭ oştirile sale — étă tema interesantă, care ne va destăinui în mare parte pricina căderii finale a domnului românŭ.

Armata lui Mahaiu era în marea ei maioritate compusă din mercenarĭ, soldaţĭ străinĭ plătiţĭ cu leafă, puşĭ sub conducerea unorŭ căpitanĭ, parte ei înşii străinĭ precum Kiraly, Albert, Baba Novak, George Mako, parte Românĭ, precum fraţii Buzescĭ sau Banulŭ Mihalcea. Oştirea lui română era redusă numai la câte-va corpurĭ de călăreţĭ.*)

Aceştĭ ostaşĭ streinĭ nu ascultau decĭ de Mihai ca supuşii sĕi, ci numai ca slugile sale, adică până întru câtŭ elŭ îi plătea şi 'i mulţumia, şi totdéuna curajulŭ şi foculŭ lorŭ la luptă era condiţionatŭ de suma de banĭ oferită sau promisă. De aicea se esplică vecînica nevoie de banĭ cu care Mihaiu Vitézulŭ lupta în totŭ decursulŭ domniei lui. Când nu avea banĭ cu ce se 'şĭ plătéscă armata, acésta se rescula în contra lui, îlŭ insulta şi 'lŭ făcea sĕ sufere tóte nĕcazurile, fără a putea sĕ 'i pedepséscă de óre-ce elŭ nu avea asupra ei altă autoritate de câtŭ aceea pe care banulŭ 'i o putea da. De aceea vedemŭ pe Mihaiu, cerêndŭ în atâtea rândurĭ şi cu atâta stăruinţă banĭ de la împĕratulŭ Rudolf, care, vĕḑêndŭ însĕ câtŭ de puţină sémă ţinea Mihaiu de ordinele sale, restrângea totŭ mai multŭ ajutórele trimise lui Mihaiu, în câtŭ îlŭ punea pe acesta fără încetare în posiţie critică, faţă, mai alesŭ, cu măreţele planurĭ pe carĭ voia sĕ le îndeplinéscă.

Acéstă nespusă nevoiă de banĭ a lui Mihaiu îlŭ împinse la o împilare fórte pronunţată a ţĕranilorŭ din Muntenia, carĭ au suferitŭ şi sub acestŭ luceafĕrŭ alŭ domnilorŭ Românĭ marĭ asuprirĭ ca şi pe timpulŭ înaintaşilorŭ sĕi. Pe boerĭ trebuia sĕ-i cruţe, căcĭ elŭ, fiindŭ adeseorĭ dusŭ din Muntenia, avea trebuinţă a-i mânţine în credinţă către elŭ, pentru a nu-şĭ spori greutăţile prin o rĕscólă a boerilorŭ. De aceea şi vedemŭ pe Mihaiu întărindŭ şi consfinţindŭ aşeḑĕmêntulŭ şerbirei ţĕranului, dispunêndŭ prin unŭ hrisovŭ alŭ sĕu ca orĭ cine va fi românŭ adică şerbŭ sĕ rĕmână vecînicŭ în acéstă stare, care pe unde se va afla. Astfelŭ acestŭ mare militarŭ, în locŭ de a îndrepta starea poporului de josŭ, de a ridica condiţia economică a ţĕranului, de a-i ajuta sĕ-şĭ recapete sau celŭ puţinŭ sĕ-şĭ păstreze proprietatea sa, pune pe şerbirea lui de faptŭ pecetia dreptului şi-şĭ tae astfelŭ elŭ singurŭ sprijinulŭ de sub picióre, îndepărtândŭ din armata lui tocmai acele elemente carĭ făcură mărirea ţĕrilorŭ române pe timpulŭ lui Stefanŭ celŭ mare, Vladŭ Ţepeşŭ şi Mircea celŭ bĕtrênŭ — clasa proprietarilorŭ micĭ — adevĕrata temeliă şi putere a unui Statŭ. Dér putea elŭ sĕ facă altfelŭ? Timpulŭ îlŭ grăbea şi nu-i lăsa rĕsgazulŭ reformelorŭ, chiar când ar fi avutŭ de gândŭ sĕ le îndeplinéscă. De aceea în istoriă sĕ nu tragemŭ atâta la judecată pe ómenĭ pentru faptele lorŭ, câtŭ sĕ căutămŭ a le înţelege.

*) Bălcescu descrie ast-felŭ alcătuirea óstei lui Mihaiu Vitézulŭ în lupta de lângă Sibiu; »In stânga lui puse pe Baba Novak. vestitŭ generalŭ pe acele vremĭ, cu cătanele şi haiducii sĕi; la drépta era călărimea sêrbéscă, o cétă de Cazacĭ şi alta de Moldovenĭ. La centru erau Ungurii avêndŭ capŭ mai mare pe George Mako, iar capii cohortelorŭ erau Francisc Lugaşĭ Dumitru celŭ Mare, George Horwath, Mihailŭ Gyulai, Lupulŭ Noak şi alţii carĭ comandau batalióne sau companii. In dosulŭ lorŭ erau Polonii cu o sumă numĕrósă de Cazacĭ şi călărimea românescă. In sfârşitŭ venia Mihaiu cu fălanga sa, o trupă de 3000 de Sĕcui împreună cu boerii şi miliţile lorŭ.«

Raportulŭ lui Malaspina asupra aceleaşĭ lupte din 1597 spune că în armata lui Mihaiu erau şi Albanesĭ, Sêrbĭ, Ungurĭ, Cazacĭ, şi Valahĭ. Unŭ altŭ raportŭ alŭ lui Ungnad din 5 Aprilie 1600 arată că Mihaiu ar avea în armata lui 24,000 de mercenarĭ.

Şcóla s'a începutŭ târḑiu, d-lŭ învĕţătorŭ a fostŭ fórte multŭ absentŭ dela şcólă, a substituitŭ în lo ulŭ sĕu în douĕ rênduri alţĭ individĭ, copiii au fostŭ multŭ timpŭ lăsaţĭ de capulŭ lorŭ, larmă şi disordine în şcólă nemaipomenită. — D-lŭ învĕţătorŭ mai târḑiu s'a făcutŭ ş capelanŭ în Galaţĭ, — posiţia a devenitŭ şi mai dificilă şcóla şi mai neglésă, — în absenţa sa, douĕ tinere întreţineau copiii cu felŭ de felŭ de maimuţării, la biserică în timpulŭ din urmă, copiii nicĭ nu mai veneau regulatŭ căcĭ învĕţătorulŭ nu-i putea aduce ocupatŭ fiindŭ ca parochŭ în Galaţĭ. Tóte acestea s'au întêmplatŭ sub memoratulŭ învĕţătorŭ şi tóte acestea au fostŭ causa de dintre copiii românĭ unii au trebuitŭ sĕ cerceteze şcóle streine, nepuiêndŭ perde vremea înzădarŭ de dragulŭ acelui învĕţătorŭ.

D-le ia-o mai cu incetişiorulŭ nu te pripi, nu te suì prea susŭ, — veḑĭ lucrurile aşa după cumŭ suntŭ în fapta şi ca unŭ începĕtorŭ făţĭ şi d-ta datoria d-tale acolo unde eştĭ pusŭ, — şi nu căuta a ascunde adevĕratele cause ale reului în locŭ de a-le descoperi...

Unŭ parochianŭ.

Popórele din Ardealŭ în agricultură, industriă şi comerciu.

(studiu etnograficŭ-economicŭ de Johann Hintz)

Industria.

La: 1 Maghiarĭ, respective Sĕcui. 2. Românĭ. 3. Sasĭ.

II.

Românii din Ardealŭ au rĕmasŭ şi mai multŭ decâtŭ Sĕcuii în starea industrĭei de casă. In puţine locurĭ şi în puţine ramurĭ industriale au primitŭ dela Saşĭ confecţionarea şi organisarea. Numai în şi lângă Braşovŭ, în Făgăraşŭ şi Sĕlişte aflămŭ reuniţĭ în corporaţiunĭ (ţehurĭ) măcelarĭ, tăbăcarĭ (argăsitorĭ), blănarĭ şi cismarĭ românĭ. De altmintrelea în timpulŭ măi nou se află ici şi colo rotarĭ (căruţarĭ), mĕsarĭ, lumînărarĭ, dulgherĭ (teslarĭ), ḑidarĭ de naţionalitate română, d. e. în Boiţa nu departe de Turnu-roşu şi în Sĕlişte, în Făgăraşŭ şi tăbăcarĭ finĭ.

Dér măreţe suntŭ caracteristicele industriei de casă, ce se confecţionéză de Românĭ din timpurĭ vechĭ şi necurmatŭ până aḑĭ Cu unelte primitive producŭ ei ţĕsĕturĭ ordinare din lână de óiă şi de capră, cu pĕrŭ scurtŭ séu lungŭ, pâslóse pe o parte séu pe amêndouĕ, întrebuinţându-le ei, precum şi ţĕrănimea Sĕcuilorŭ şi Saşilorŭ, pentru îmbrăcăminte şi pentru alte trebuinţe în casă şi în economiă. Ei producŭ peste totŭ, pentru propria-le trebuinţă şi pentru pieţe totŭ ce se póte face pe o tréptă mai mică de desvoltare din carne, din grăsime şi pele, din lapte şi lâna óiei şi a caprii, din grăsimea şi carnea porcului, pe care Românulŭ dela graniţă şi-le procură din România.

E caracteristicŭ, cum se împartŭ şi la ei sexurile în producţiunile industriei casnice. Cele mai lăţite industrii de casă suntŭ lăsate pe séma femeilorŭ, aşa, că chiar la cele mai importante şi forte bine desvoltate producţiunĭ de pănurĭ ordinare în Sĕcele şi în Branŭ lângă Braşovŭ, tóte lucrările începêndŭ dela spălatulŭ lânei, torsŭ ţĕsutŭ şi până la terminarea definitivă a pănurilorŭ suntŭ în mânile femeilorŭ cu copii lorŭ ce se află acasă şi numai de baterea în piuă (la dêrstă séu vultóre) a pănurilorŭ îngrijescŭ bărbaţii. Dér îndatăce se ocupă Românĭ, icĭ şi colo, cu vr'o industriă propriă, acésta nu se află nicĭ odată în mânile unei femei.

Industria română poporală în esenţă se înfăţişéză în producerea în casa şi ca lucru femeiescŭ. Acésta s'a şi putută recunósce cu deosebire la esposiţiunea lorŭ naţională în Sibiiu, 27 Augustŭ până la 6 Septemvre 1881. Industria română, câtŭ s'a desvoltatŭ ea până astăḑĭ în Ardealŭ şi în Ungaria din relaţiunile şi trebuinţele interne ale acestui poporŭ, se deosebesce de felulŭ şi modulŭ industrialŭ vesteuropénŭ. Ea a rĕmasŭ, ca şi economia câmpului română, mai credinciósă originei semiorientale. La poporulŭ nostru românŭ fórte separatŭ până acum şi încă şi aḑĭ în viaţa socială şi bisericéscă, în portŭ, în tóte trebuinţele trupescĭ şi spirituale, s'a păstratŭ şi s'a desvoltatŭ continuu o producţiune casnică, puternica, mare — mai cu sémă în ţĕsutulŭ lânei de óiă şi în pregătirea îmbrăcămintei şi rufelorŭ lui caracteristice — aşa, că acéstă poporaţiune prin acésta chiar şi aḑĭ încă îşĭ îndestulesce aprópe tóte trebuinţele sale.

Aci nu voiu trece cu vederea acele articole dela esposiţiunea din Sibiiu, care se ţinŭ de industria propriă, anume de producţiunea permanentă în ateliere pentru vêndare. Acelo se aflau ele în esemplare demne de laudă. Dér se aflau numai în o astfelŭ de mĕsură, pe lângă marele industrii de casă, în care aḑĭ Românĭ totŭ mai cultivaţĭ au adoptatŭ portulŭ şi modulŭ de viaţă vesteuropénŭ, ridicându-se cu acésta peste vechiulŭ felŭ de îmbrăcăminte şi întocmire casnică română. Acestei păturĭ de familii române a datoritŭ esposiţiunea nemijlocitŭ douĕ felurĭ de articole: a) obiecte de luxŭ mai fine, ce le lucréză de plăcere femeile în casă, şi b) acele lucrurĭ ale scólelorŭ superióre de fete, de care în timpulŭ din urmă Românii au înfiinţatŭ mai multe în Ardealŭ şi încă şi mai multe în România.

Privindŭ dela acéstă esposiţiă la starea industrieĭ române de aḑĭ în mare şi în micŭ, sĕ relevămŭ aci încă câteva trăsurĭ cu deosebire caracteristice ale acestui tablou. Amŭ vĕḑutŭ şi vedemŭ în pieţe acele modele de pănură ţĕrănéscă albă, tare bine lucrată, la Braşovŭ se numesce dimiă şi în alte ţinuturĭ altfelŭ, mai alesŭ în localităţile cele marĭ muntóse ce aducŭ multă lână dela oile lorŭ din România, aceea o torcŭ şi ţesŭ femeile române din lână mai fină (ţigaiă, amestecată cu lână de mielŭ) şi apoi o ticluescŭ în piuă. Din acéstă pănură cumpĕră şi se îmbracă cu ciórecĭ cu zăbune, cu zechĭ glugĭ întréga poporaţiune ţĕrănéscă a Românilorŭ, ba chiar şi mulţĭ dintre Sĕcui şi Saşĭ. O parte din ea se duce în România, ba mai cu semă din escelenta materiă ce sciu sĕ o producă femeile din Sĕcele şi Branŭ lângă Braşovŭ. Acéstă pănură — dimiă este aceeaşĭ producţiune, ce ese în multe locurĭ din atelierele ţĕsĕtorilorŭ saşĭ, numai câtŭ ea este multŭ mai ângustă, decâtfrumósa şi lata marfă a ţĕsĕtorilorŭ noştri, carĭ din causa acésta are şi alţĭ cumpĕrătorĭ.

Aceeaşĭ producţiune română, ce o întâlnimŭ în mare mĕsură în Sĕcele lângă Braşovŭ, suntŭ acele pănurĭ ordinare, închise de unŭ castaniu naturalŭ, din care ei pregătescŭ mari şi micĭ mantale, cusute cu şinóre, pentru ţĕranii mai avuţĭ. Poporaţiunea română în genere ţese acéstă materiă fórte ordinară din lâna nóstră ţurcană de oi, mai adeseorĭ amestecată cu pĕrŭ de vacă, înfăţişând'o în colóre castaniă séu sură. Din ea pregătescŭ ei în mare mulţime haine de érnă (ţundre) pentru bărbaţĭ şi femei din clasa mai sĕracă în tótă ţera. In Branŭ facŭ pănurĭ împestriţate mai fine pentru haine ce se îmbracŭ pe dedesubtŭ séu pe deasupra şi diferitele colorĭ le sciu compune cu dibăciă şi sĕ le ordineze la ţĕsutŭ, pe cele mai simple rĕsbóie, fórte cu gustŭ. Din acestea se pórtă jachete (căputurĭ) şi mantale şi de domnĭ în oraşe şi se potrivescŭ fórte bine.

Mai departe vedemŭ între ţĕsĕturile din lână de óiă şi din pĕrŭ de capră şi vacĭ acele păturĭ (cergă straie de Braşovŭ) renumite cu pĕrulŭ lungŭ, lucrate în parte mare érăşĭ de femeĭ şi copii, ce sciu a le ţese din cea mai ordinară lână (ţurcană şi stogomanŭ) atâtŭ de escelentŭ în fire dese, séu mai bine ḑisŭ, le sciu împleti şi a le pâsla în piue (vultorĭ, dêrste) calde séu recĭ şi a le scóte laţe de lână regulate învêrtindu-le peste împletitura de ţepe (peptenĭ). Ei le coloréză cu o decocţiă de lemnŭ de coloratŭ în colorĭ vii durabile vênătŭ roşu, verde, ş. a. Păturile se întrebuinţéză ca plapome şi saltele în paturĭ şi pe scaune de totŭ felulŭ. — Aceiaşi materiă ordinară, numai pe o parte aspră şi pe cealaltă (internă) paslată o producŭ Românii noştri mai în tóte localităţile situate la pólele munţilorŭ. Din ea pregătescŭ ei sarica cea lăţósă, care egaléză blana în căldură şi densitate contra apei şi care se vinde şi se cumpĕră, ca tóte celelalte materii şi lucruri confecţionate numite până acum, în tóte pieţele nóstre pentru trebuinţa generală între poporulŭ românŭ déla ţéră.

Industria naţională de ţĕsĕtură din lână a Românilorŭ a fostŭ completŭ representată la esposiţiunea din Sibiiu. Lungulŭ şirŭ de articole d'acele acestei manufacturĭ comune de casă, alăturĭ cu mulţimea ţĕsĕturilorŭ din bumbacŭ, cânepă ş. a., care parte împodobită cu ornamente representau articole de îmbrăcăminte femeéscă şi de gătélă (împodobire) parte se aflau în pânzeturĭ simple (sadea) înălbite şi neinalbite, ca rufe de totŭ felulŭ pentru bărbaţĭ, femei şi copii, şi prelucrate cu ornamente — vesteau gloria silitórei şi dibacei ţĕrance române. Da, cu totulŭ deosebitŭ făceau uacésta sutele de cârpe de capŭ şi de stergare, de învĕlitŭ împletiturile la reţéua cu care se ornéză peptulŭ şi mânecile la cămăşĭ, pânzăturile de masă şi de învĕlitŭ patulŭ, numerósele cretinţe (şurţurĭ ce le pórtă Românce le înainte şi vêlnicele ce le pórtă înapoi) lucrate din torturĭ, cumpĕrate din prăvăliă şi colorate acasă, ce erau espuse în tóte colorile şi combinaţiunile de colorĭ după modelulŭ obicînuitŭ şi cu tóte astea atâtŭ de multŭ variatŭ.

Felurite le cârpe de capŭ şi ştergare de învĕlitŭ suntŭ împodobite şi tivite cu o bogată invenţiune în totŭ felulŭ de lungimĭ şi lăţimĭ. Multele materii ţĕsute în diferite modele, provĕḑute cu variate cusăturĭ, din cânepă produsă chiar de Române séu din inŭ (flosŭ) cumpăratŭ dela Sasĭ, precum şi din torturĭ de bumbacŭ din prăvăliă, cămăşile cusute, feţele de masă şi cerşafurile (lepedeele), ştergarele de stersŭ, rochiţe ş. a. suntŭ cu dreptŭ cuvêntŭ fala ţĕrancei române, care esceléză prin silinţă şi dibăciă, şi unŭ punctŭ de strălucire în industria naţională a Românilorŭ.

Interesantele cusăturĭ, lucrate în tóte aceste obiecte de pânză, ce servescŭ pentru casă şi îmbrăcăminte, forméză motive de gustŭ şi provenienţă vechiă-tracică, şi veḑĭ bine că se amestecă adeseorĭ şi cu forme ce le întâlnimŭ la Saşĭ şi la Sĕcuience.

SCIRĬ TELEGRAFICE.

(Serv. part. alŭ »Gaz. Trans.«)

PESTA, 10 Noemvre. — O scrisóre a Maiestăţii Sale către prinţulŭ de corónă Rudolfŭ accentuéză marea însemnătate a esposiţinnii, care dă o strălucită dovadă despre progresulŭ din ultimulŭ deceniu alŭ locuitorilorŭ ţĕrilorŭ corónei ungurescĭ. Scrisórea constată viua bucuriă şi deosebita satisfacţiune a regelui pentru viulŭ interesŭ şi zelósa activitate a prinţului de corónă prin care a promovatŭ cu efectŭ strălucitulŭ succesŭ alŭ esposiţiunii: încheiă cu vioi mulţămirĭ pentru folositórea cooperare a prinţului de corónă. — Fóia oficială publică decorarea ministrului de comerciu Szechenyi cu ordinulŭ „Corónei de ferŭ“ classa I.

SOFIA, 10 Noemvre. — Pe graniţa sêrbobulgară au începutŭ deja lupte mai micĭ. La Küstendil, Sêrbii au împuşcatŭ asupra şefului divisiunii din Izvorŭ, care inspecta trupele bulgare fără sĕ-lŭ fi rănitŭ. In şépte puncte se află sentinelele sêrbescĭ pe teritoriu bulgarŭ. Se crede, că Sêrbii caută unŭ pretextŭ de casus belli, ca sĕ năvălĕscă în Bulgaria.

Editorŭ: Iacobŭ Mureşianu.
Redactorŭ responsabilŭ: Dr. Aurel Mureşianu.

Superioritatea lui Stefanŭ celŭ mare asupra lui Mihaiu Viteazulŭ nu stă în geniulŭ militarŭ pe care-lŭ aveau ambii într'unŭ gradŭ neasemĕnatŭ, ci în elementele din carĭ se compuneau armatele lorŭ A lui Stefanŭ celŭ mare în maioritate din moşnenĭ de ţară, a lui Mihaiu Viteazulŭ din lefegii străinĭ. De aceea şi vedemŭ că silinţele lui Stefanŭ celŭ mare suntŭ încununate de isbêndă; elŭ lasă la mórtea lui Moldova neatêrnată, pe când ale lui Mihaiu dau tóte de greşĭ şi când dênsulŭ dispare dintre vii, Muntenia e cădută în îndoita vasalitate a Turcilorŭ şi a Nemţilorŭ. Cu câtŭ e mai sănĕtosŭ poporulŭ cu atâta suntŭ mai marĭ generalii şi politicii sĕi. Poporulŭ românŭ era încă nelovitŭ pe timpulŭ lui Mircea celŭ bĕtrânŭ şi Stefanŭ celŭ mare, de aceea şi acestĭ duoi domnĭ ii scăpară onórea şi existenţa lui. Pe timpulŭ lui Mihaiu o bólă cumplită începuse a-i róde mĕruntaele sale, degradarea ţĕranului, căderea lui în lanţurile robiei, care trebuia sĕ atragă numai decâtŭ după dênsa şi aceea a ţĕrii în care trăia.

Mihaiu Vitézulŭ a contribuitŭ fórte multŭ la căderea ţĕranului românŭ şi acestŭ pĕcatŭ, pe care l'a recunoscutŭ pentru prima óră Bălcescu în domnia eroului românŭ, este o pată pe care numai inima sa cea neasemĕnatŭ de mare şi uriaşele sale planurĭ potŭ până la unŭ punctŭ sĕ o mai ştérgă de pe figura sa.

Mihaiu Vodă anume în nevoia sa de banĭ pentru a-şĭ plăti instrumentele isbânḑilorŭ sale, oştirile sale mercenare, impunea adeseorĭ satelorŭ răzăşeştĭ nişte dărĭ pe carĭ acestea erau în neputinţă sĕ le rĕspundă, şi Mihaiu atuncĭ le lua satele ca domneştĭ reducêndŭ locuitorii lorŭ, liberĭ până atuncĭ, la starea de şerbĭ, *rumânĭ*, cum sĕ ḑicea pe acele vremurĭ.

Mai multe documente constată acestŭ tristŭ şi regretabilŭ faptŭ. Astfelŭ în unulŭ dela Radu Mihnea din 1613, aflămŭ că Mihaiu Vitézulŭ, aruncêndŭ asupra moşnenilorŭ din satulŭ Apele-Vii o dare de 50 000 de asprĭ, pe care dênşii nu o putuse plăti, luase acestŭ satŭ ca domnescŭ făcêndu-i pe moşnenĭ vecinĭ. Acestŭ satŭ Mihaiu Vitézulŭ ilŭ dă apoi de zestre ficei sale Florica la măritarea ei cu Preda postelniculŭ. In timpulŭ însĕ a fugei lui Mihaiu la împĕratul Rudolf, intrândŭ Valachia în stăpânirea lui Simionŭ Movilă, duşmanulŭ celŭ mai neîmpĕcatŭ alŭ lui Mihaiu Vitézulŭ, moşnenii aducŭ domnului banĭ adunaţĭ de ei aspru cu aspru pe suma de 70,000, cu care rĕscumpĕrară înapoi satulŭ lorŭ din şerbirea în care ilŭ aruncase Mihaiu. Postelniculŭ Preda reclamă însĕ acelŭ satŭ dela moşnenii ce-lŭ rĕscumpĕrase că zestre a soţiei sale şi procesulŭ vine la judecată înaintea lui Radu Mihnea, care recunósce dreptatea ţĕranilorŭ, întru câtŭ, cum spune documentulŭ, aceştia nu puteau rĕmânea „şi fără de pămêntŭ şi cu asprĭ daţĭ.“

Unŭ altŭ documentŭ publicatŭ acuma de curendŭ arată, că Mihaiu Vitézulŭ ar fi cumpĕratŭ unŭ satŭ Surlanulŭ pentru suma de 40,000 de asprĭ dela mai mulţĭ răzaşĭ, carĭ rĕmaserĕ fără îndoială ca vecinĭ pe fosta lorŭ moşie. La prima vedere ne loveşte împrejurarea că Mihaiu Vitezulŭ, care era în totdéuna în aşa de mare nevoiă de banĭ, sĕ fi întrebuinţatŭ o sumă aşa de însemnată pentru a o imobilisa într'o moşie, şi acéstă sĕ fiă cumpĕrată dela nisce răzaşĭ. O însemnare făcută cu însuşĭ mâna lui Mihaiu Vitézulŭ, în josulŭ acestui documentŭ, deslégă însĕ acéstă enigmă. Elŭ spune anume: „Io Mihailŭ Voivodŭ datam cu cărţile lorŭ de moşii şi ale mele de s'au descumpĕratŭ dela mine satulŭ Surlanulŭ şi mi-a datŭ aspri 80,000 în Belgradŭ. Blestemŭ şi procleatŭ sĕ fiă dela 318 oteţĭ şi de mine, când va sparge pomana mea.“ Ce înţelesŭ pute avé acéstă descumpĕrare, adecă rĕscumpĕrare a statului moşnenilorŭ din mânile lui Mihaiu Vitézulŭ? Se vede de îndată, că pretinsa cumpĕrare a acestui satŭ dela moşnenĭ din partea lui Mihaiu Vitézulŭ pentru 40,000 de aspri ascundea cu totulŭ altă daraveră. Anume Mihaiu Vitézulŭ aruncêndŭ acéstă sumă de 40,000 de aspri asupra satului Surlanulŭ şi moşnenii neputênd'o plăti, Mihaiu Vitézulŭ luase satulŭ sub forma unei cumpĕrăturĭ în care preţulŭ era datoria ce ei nu putuse rĕspunde. Moşnenii se punŭ însĕ pe adunatŭ banĭ şi întêmpină pe Mihaiu îndată după ce acesta intră în Ardélŭ şi anume în momentulŭ când se afla în Alba Iulia; dau acestuia suma îndoită a datoriei pentru care satulŭ le fusese luatŭ, 80,000 de aspri, şi primescŭ dela domnŭ înapoi actulŭ de cumpĕrătură, cu însemnarea autografă a lui Mihaiu Vitézu, că moşnenii işĭ rescumpĕrase satulŭ. D. Tocilescu înţelege altfelŭ acestŭ documentŭ: cetindŭ în locŭ deşi mi-a datŭ, şi mai datŭ, scóte înţelesulŭ, că Mihaiu Vodă ar fi înapoiatŭ satulŭ moşnenilorŭ mai dându-le încă pe désupra şi unŭ darŭ mărinimosŭ de 80,000 de aspri. Interpretarea este învederatŭ greşită, căcĭ mai întêiu décă admitemŭ, că actulŭ lui Mihaiu Vitézu era unŭ adevĕratŭ actŭ de cumpărătură, atuncĭ nu înţelegemŭ ce interesŭ aveau moşnenii sĕ desfacă tocméla încheiată.

(Va urma).

Cursulŭ la bursa de Viena

din 9 Noembre st. n 1885.

Rentă de aurŭ 4% . . .	97.80
Rentă de hârtiă 5% . .	90 35
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	148.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune) . . .	96 70
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	124 75
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	109.—
Bonurĭ rurale ungare . .	103.75
Bonurĭ cu cl. de sortare	104.—
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	103.75
Bonurĭ cu cl. de sortare	104 —
Bonurĭ rurale transilvane	102.50
Bonurĭ croato-slavone . .	102.—
Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	97.70
Imprumutulŭ cu premiu ung.	118.—
Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului .	121.—
Renta de hârtiă austriacă	82.30
Renta de arg. austr. . .	82.65
Renta de aurŭ austr. . .	109 —
Losurile din 1860 . . .	140 —
Acţiunile băncei austro-ungare	868.—
Act. băncei de creditŭ ung.	284.75
Act. băncei de creditŭ austr.	281 40
Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.96
Napoleon-d'orĭ	9.98
Mărcĭ 100 împ. germ. . .	61.80
Londra 10 Livres sterlinge	125.75

Bursa de Bucuresci.

Cota oficială dela 26 Octomvre st. v. 1885.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%). . . .	87	88
Renta rom. amort. (5%) . .	91	92
» convert. (6%) . .	87$\frac{1}{2}$	88$\frac{1}{2}$
Împr. oraş. Buc. (20 fr.) . .	30	31
Credit fonc. rural (7%) . .	101$\frac{1}{4}$	102$\frac{1}{4}$
» „ „ (5%) . .	86	87
» » urban (7%) . .	97$\frac{1}{4}$	98$\frac{1}{4}$
» » » (6%) . .	90$\frac{1}{2}$	91$\frac{1}{2}$
» » » (5%) . .	81$\frac{1}{4}$	82$\frac{1}{4}$
Banca naţională a României		
Ac. de asig. Dacia-Rom.		
« » » Naţională		
Aurŭ	14$\frac{1}{4}$	14.$\frac{1}{3}$
Bancnote austriace contra aurŭ. .	2.00	2.02

Numere singuratice à 5 cr. din „Gazeta Transilvaniei“ se potŭ cumpĕra în tutungeria lui I. GROSS.

Tarifa anunţurilorŭ şi inserţiunilorŭ.

Anunciurĭ în pagina a IV-a linia de 30 litere garmond fl. —cr. 6.
Pentru inserţiunĭ şi reclame pagina a III linia à fl. — cr 10.

Pentru repeţirĭ se acórdă următórele rabate:

Pentru repeţirĭ de 3— 4 orĭ	10%
„ „ „ 5— 8 „	15%
„ „ „ 9—11 „	20%
„ „ „ 12—15 „	30%
„ „ „ 16—20 „	40%
Dela 20 de repeţirĭ în susŭ	50%

Pentru anunciurĭ ce se publică pe mai multe lunĭ se facŭ învoirĭ şi reducerĭ şi peste cele însemnate mai susŭ.

Anunţămŭ acelorŭ onoraţĭ cetitorĭ, carĭ vorŭ binevoi a se aboná la fóia nóstră de aicĭ încolo, că avemŭ încă în reservă numerĭ dela începutulŭ anului 1885 prin urmare potŭ sĕ aibă colecţiunea completă.

Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** şi pe linia **Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta** a tei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Bucuresci	—	5.00	7.45	—
Predealŭ (	—	9.45	12.50	—
(	—	9.47	1.09	—
Timişŭ	—	10.11	1.40	—
Braşovŭ (	—	10.44	2.27	—
(	6.22	10.51	2.55	—
Feldióra	7.01	11.18	3.38	—
Apatia	7.33	11.36	4.17	—
Agostonfalva	8.01	11.51	4.47	—
Homorodŭ	8.45	12.23	5.42	—
Haşfaleu	10.10	1.19	7.37	—
Sighişóra (	10.29	1.30	8.01	—
(	10.39	1.37	8.21	—
Elisabetopole	11.19	2.05	9.05	—
Mediaşŭ	11.54	2.25	9.43	—
Copsa mică	12.12	2.36	10.02	—
Micăsasa	12.56	—	6.20	—
Blaşiu	1.30	3.13	6.59	—
Crăciunelŭ	1.45	—	7.15	—
Teiuşŭ	2.11	3.40	7.43	—
Aiudŭ	2.55	4.01	8.29	—
Vinţulŭ de susŭ	3.17	—	8.55	—
Uióra	3.24	—	9.04	—
Cucerdea	3.31	4.24	9.12	—
Ghirisŭ	4.09	4.49	10.23	—
Apahida	5.36	—	12.32	—
Clusiu (	5.56	5.58	12.59	—
(	6.08	6.08	—	8.00
Nedeşdu	6.29	—	—	8.31
Ghirbĕu	6.45	—	—	8.59
Aghirişŭ	7.00	—	—	9.34
Stana	7.26	—	—	10.16
Huiedinŭ	7.48	7.11	—	11.04
Ciucia	8.28	7.43	—	12.17
Bucia	8.47	—	—	12.47
Bratca	9.06	—	—	1.21
Rév	9.26	8.22	—	2.05
Mezŏ-Telegd	10.01	8.48	—	3.08
Fugyi-Vásárhely	10.20	—	—	3.39
Várad-Velinţe	10.30	—	—	3.55
Oradia-mare (	10.37	9.13	—	4.05
(	10.51	9.18	10.37	—
P. Ladány	12.37	10.31	12.59	—
Szolnok	2.5[illegible]	12.07	4.45	8.22
Buda-pesta	6.05	2.10	10.05	10.30
Viena (	6.35	2.45	10.50	—
(	3.00	8.0[illegible]	6.05	—

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ omnibus	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	—	7.15	—	—	—
Budapesta	6.47	1.45	3.15	6.20	8.00
Szolnok	10.37	3.44	7.29	9.11	11.40
P. Ladány	1.44	5.21	8.27	11.26	2.31
Oradea mare	5.33	6.41	—	1.28	—
Várad-Velencze	—	—	9.45	2.00	—
Fugyi-Vásárhely	—	—	9.59	2.11	—
Mezö-Telegd	—	7.14	10.28	2.34	—
Rév	—	7.42	11.36	3.18	—
Bratca	—	—	12.10	3.41	—
Bucia	—	—	12.43	4.01	—
Ciucia	—	8.31	1.31	4.26	—
Huiedin	—	9.01	2.56	5.08	—
Stana	—	—	3.29	5.27	—
Aghiriş	—	—	4.00	5.50	—
Ghirbĕu	—	—	4.18	6.02	—
Nedeşdu	—	—	4.36	6.24	—
Clusiu (	—	10.01	5.05	6.43	—
(	12.05	10.16	—	7.03	—
Apahida	12.31	—	—	7.26	—
Ghiriş	2.16	11.24	—	8.51	—
Cucerdea (	3.12	11.43	—	9.31	—
(	3.32	11.45	—	9.43	—
Uióra	3.41	—	—	9.51	—
Vinţulŭ de susŭ	3.50	—	—	9.58	—
Aiudŭ	4.25	12.08	—	10.24	—
Teiuşŭ	4.50	12.22	—	10.44	—
Crăciunelŭ	5.41	—	—	11.28	—
Blaşŭ	6.02	12.57	—	11.44	—
Micăsasa	6.40	—	—	12.18	—
Copşa mică	7.00	1.27	—	12.36	—
Mediaşŭ	—	1.45	—	1.22	6.01
Elisabetopole	—	2.06	—	1.56	6.40
Sigişóra	—	2.31	—	2.34	7.20
Haşfaleu	—	2.50	—	3.02	8.01
Homorod	—	3.48	—	4.41	10.05
Agostonfalva	—	4.19	—	5.30	11.02
Apatia	—	4.34	—	6.03	11.3
Feldióra	—	4.53	—	6.35	12.14
Braşovŭ (	—	5.20	—	7.14	1.09
(	—	5.3[illegible]	—	—	1.50
Timişŭ	—	6.07	—	—	2.48
Predealŭ (	—	6.32	—	—	3.23
(	—	7.30	—	—	4.56
Bucuresci	—	11.35	—	—	9.40

Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Teiuşŭ	11.09	—	3.56
Alba-Iulia	11.46	—	4.27
Vinţulŭ de josŭ	12 20	—	4.53
Şibotŭ	12.52	—	5.19
Orăştia	1.19	—	5.41
Simeria (Piski)	1.48	—	6.08
Deva	2 35	—	6.39
Branicĭca	3.04	—	7.04
Ilia	3.36	—	7.29
Gurasada	3.50	—	7.41
Zam	4 25	—	8.12
Soborşin	5.09	—	8.49
Bĕrzova	5.56	—	9.29
Conopŭ	6.18	—	9.49
Radna-Lipova	6.57	6.14	10.23
Paulişŭ	7.12	6.30	10.37
Gyorok	7.27	6.47	10.52
Glogovaţŭ	7.56	7.17	11.18
Aradŭ	8.10	7.32	11.32
Szolnok (	2.39	12.00	4 53
(	3.16	12.14	5.10
Budapesta	7.10	2.10	8.16
Viena	—	8.00	6.05

Budapesta-Aradŭ-Teiuşŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ acceleratŭ	Trenŭ omnibus
Viena	11.00	7.15	—
Budapesta	8.05	1.45	8 00
Szolnok (	11.02	3.44	11.40
(	11.12	4.02	12 00
Aradŭ	3.37	7.53	5.25
Glogovaţŭ	4.13	—	6.19
Gyorok	4.38	—	6.46
Paulişŭ	4.51	—	7.00
Radna-Lipova	5.10	—	7.23
Conopŭ	5.38	—	7.51
Bêrzova	5.57	—	8.10
Soborşin	6.42	—	5.58
Zam	7.14	—	9.28
Gurasada	7.43	—	9.56
Ilia	8.01	—	10.17
Branicĭca	8.21	—	10.38
Deva	8.47	—	11.05
Simeria (Piski)	9.05	—	11.23
Orăştiă	10.10	—	12.24
Şibotŭ	10.43	—	12.53
Vinţulŭ de josŭ	11.04	—	1.22
Alba-Iulia	11.19	—	1.40
Teiuşŭ	12.05	—	2.24

Aradŭ-Timişóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12.55	8.25
Aradulŭ nou	6.25	1.21	8.36
Németh-Ságh	6.50	1.46	8.54
Vinga	7.19	2.18	9.13
Orczifalva	7.38	2.36	9.25
Merczifalva	7.56	2.53	9.36
Timişóra	8.42	3.40	10.06

Simeria (Piski) Petroşenĭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Simeria	6 30	11.50	2.23
Streiu	7.05	12.27	3.00
Haţegŭ	7.53	1.19	3.49
Pui	8.46	2.10	4.40
Crivadia	9.33	2.57	5.28
Baniţa	10.11	3.35	6.07
Petroşenĭ	10.43	4.04	6.39

Timişóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timişóra	6.07	12.25	5.00
Merczifalva	6.49	1.16	5.50
Orczifalva	6.51	1.34	6.07
Vinga	7.08	2.04	6.32
Németh-Ságh	7.23	2.25	6 53
Aradulŭ nou	7.40	2.54	7.24
Aradŭ	7.50	3.10	7.40

Petroşenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de pers.
Petroşenĭ	6.49	9.33	5 28
Baniţa	7.27	10.14	6.08
Crivadia	8.06	10 54	6.4[illegible]
Pui	8.50	11.37	7.35
Haţegŭ	9.31	12 17	8 02
Streiu	10.16	12.58	8 44
Simeria	10.53	1,35	9.15

Nota: Orele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Tipografia ALEXI, Braşovŭ.